

SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI

SİLİFKE CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

FAS ÜLKE RAPORU

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Fas Krallığı
Nüfus	36.313.000 (Nisan 2021,IMF)
Dil	Arapça (Resmi Dil), Fransızca (İş, Hükümet ve Diplomasi Dili), Berberice (dağlık ve çöle yakın yerlerde)
Yüzölçümü	458,730 km2 (Batı Sahra hariç)
Başkenti	Rabat
Başlıca Şehirleri	Kazablanka, Rabat-Sale, Fes, Marakeş, Tanger, Agadir
Yönetim Biçimi	Parlamenter Monarşi
Devlet Başkanı	Kral 6, Muhammed
Para Birimi	Fas Dirhemi (MAD)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: BM, Mağrip Arap Birliği (MAB), Arap Ligi, İslam Konferansı Örgütü (İKÖ), Sahil-Sahra Devletler Topluluğu (CEN-SAD) , Akdeniz için Birlik (AiB).

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının kuzeybatı ucunda yer alan ve Kuzey'de Cebelitarık Boğazı ve Akdeniz, doğuda Cezayir, güneyde Moritanya ve batıda Atlas Okyanusu ile çevrili olan Fas, Cebel-i Tarık boğazına hakim stratejik bir konuma sahiptir. Cezayir sınırı 1,617 km. Moritanya sınırı 1,213 km. olup Akdeniz ve Atlas Okyanusundaki sahil şeridi 3.500 kilometreyi geçmektedir. Kuzey'deki Sebta ve Melillia kentleri İspanyol idaresi altındadır. Atlas dağları ülkeyi güneyden kuzeye kesmekte, kuzeyde ise Rif sıradağları Akdeniz'e paralel olarak uzanmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

1912-1956 yılları arasında Fransız ve İspanyol himayesinde kalan Fas, 1956'da tekrar bağımsızlığına kavuşmuş, zamanla Anayasa'ya dayalı meşruti bir krallık hüviyetine bürünmüştür.

Fas, Kral'ın geniş yetkilerle donatıldığı, iki meclisli (Temsilciler Meclisi ve Danışmanlar Meclisi) parlamenter bir monarşi rejimiyle idare edilmektedir. Kral hem Devlet Başkanı, hem de dini liderdir (Amir Ul- Muminin/İnananların Emiri).

Başbakan ve "Egemenlik Bakanlıkları" olarak adlandırılan Adalet, İçişleri, Dışişleri ve Din İşleri Bakanları, Kral tarafından doğrudan atanmaktadır. Savunma Bakanlığını ve Genel Kurmay Başkanlığını ise bizzat üstlenen Kral, Başbakanın teklifi üzerine hükümeti oluşturacak diğer Bakanları da atamaktadır. Hükümet, Kral'a ve Temsilciler Meclisine karşı sorumludur.

Ülke idari bakımdan 16 eyalet ile 2 valiliğe bölünmüştür.

Nüfus ve İstihdam

Çorak ya da çöl bölgelerinin hemen hemen ıssız olmasına karşın Akdeniz kesimi ovaları ve Atlas Okyanusu'na yakın kuzey kesimlerdeki ovalar oldukça yoğun nüfus barındırmaktadır. Nüfusun büyük bölümü Berberi ve Araplardan oluşmaktadır.

Demografik profil ülkenin genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. 25 yaşın altındaki nüfus toplam nüfusun %38'ine karşılık gelmektedir. Ülkede yaşayan yabancılar genellikle Fransız, İtalyan ve İspanyollardan oluşmaktadır. 4,5 milyon civarında Faslı yurtdışında yaşamaktadır. Bunların çoğunluğu Avrupa ülkelerinde yaklaşık yarısı Fransa'da ikamet etmektedir.

Fas'ın nüfusunun önemli bir kısmı Atlas Okyanusu'nu kıyısında bulunan şehirlerde yoğunlaşmaktadır. Kazablanka, Rabat, Agadir, El Jadida, Kenitra gibi. Diğer taraftan, iç kesimlerde turizm başkenti Marakeş, tarım kesiminin yoğunlaştığı Meknes Fes şehirleri ve Akdeniz kıyısında bulunan Tanger, Tetoan, Nador ve Oujda diğer önemli şehirler olarak düşünülebilir. Şehirleşme ve nüfus hızlı artmaktadır. 36 milyonu aşan nüfusu olan Fas'ta nüfusun %40'ı şehirlerde, kalanı ise köylerde ve göçebe olarak yaşamaktadır.

Fas'ın en büyük sosyal meselesinden birisi şehirlere olan göçtür. Ülkede işsizlik fazla olup, işsizlerin toplam işgücüne oranı %10 civarındadır (IMF).

Başkent Rabat olup, nüfusu bir milyonu aşan şehirleri; Kazablanka, Fes, Marakeş, Meknes, Oujda, Sofi, Torger ve Tetovan'dır.

Doğal Kaynaklar

Yeraltı kaynakları ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Fas'ta çıkarılan madenlerin başında fosfat gelmekte, fosfat dışında Ülkede, manganez, arsenik, nikel, kobalt ve demir de bulunmaktadır. Ayrıca az miktarda kömür ve petrol gümüşlü kurşun da çıkarılmaktadır. Ülke sanayinin ihtiyacı olan enerji büyük ölçüde hidroelektrik santrallerden sağlanmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
GSYİH (Cari Fiyatlar - milyar \$)	119,9	114,6	126,0	132,7	140,7	149,2	158,2
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	2,6	-6,3	5,7	3,1	3,7	3,5	3,5
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - \$)	3.368	3.188	3.471	3.617	3.801	3.992	4.196
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort,%)	0,2	0,6	1,4	1,2	1,6	1,8	2,0
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-3,7	-1,5	-3,1	-3,3	-3,8	-3,7	-3,5
Devletin Genel Net Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	64,8	74,7	75,1	75,9	75,9	76,0	75,6
Toplam Yatırımların GSYİH'ya Oranı (%)	31,9	28,4	28,1	28,2	28,5	28,7	28,9
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	10,2	12,2	12,0	11,5	11,0	10,4	9,9
Nüfus (milyon)	35,59	35,95	36,31	36,67	37,02	37,37	37,71

Kaynak: IMF

Dünyanın en büyük fosfat yataklarına sahip olan Fas ekonomisini; tarım, imalat, balıkçılık ve turizm sektörü gelirleri ve dış ülkelerde çalışan Faslıların ülkeye getirdikleri dövizlerle ayakta tutmaktadır.

1980'li yıllardan itibaren Fas, IMF ve Dünya Bankası ile işbirliği içinde başarılı bir ekonomik reform sürecine girmiş, bu çerçevede, dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi, yeni yatırım kanunu, özelleştirme programı ve bankacılık sisteminin iyileştirilmesine gidilmiştir. Fas ekonomisinin son 10 yılda tarım ve fosfata bağımlılığı azalarak, imalat ve hizmet sektörlerinin GSYİH'daki payları artmıştır. Yine de tarım Ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmakta, GSYİH, tarım sektörünün performansına göre yıllar itibariyle değişkenlik göstermektedir.

Ülkede ekonomik aktivite Kasablanka ve Rabat etrafında yoğunlaşmıştır. Hükümet, az nüfuslu bölgelerdeki iş imkanlarını geliştirmek amacıyla yatırım teşvikleri uygulamaktaysa da köyden kente göç önlenememektedir.

3. DIŞ TİCARET

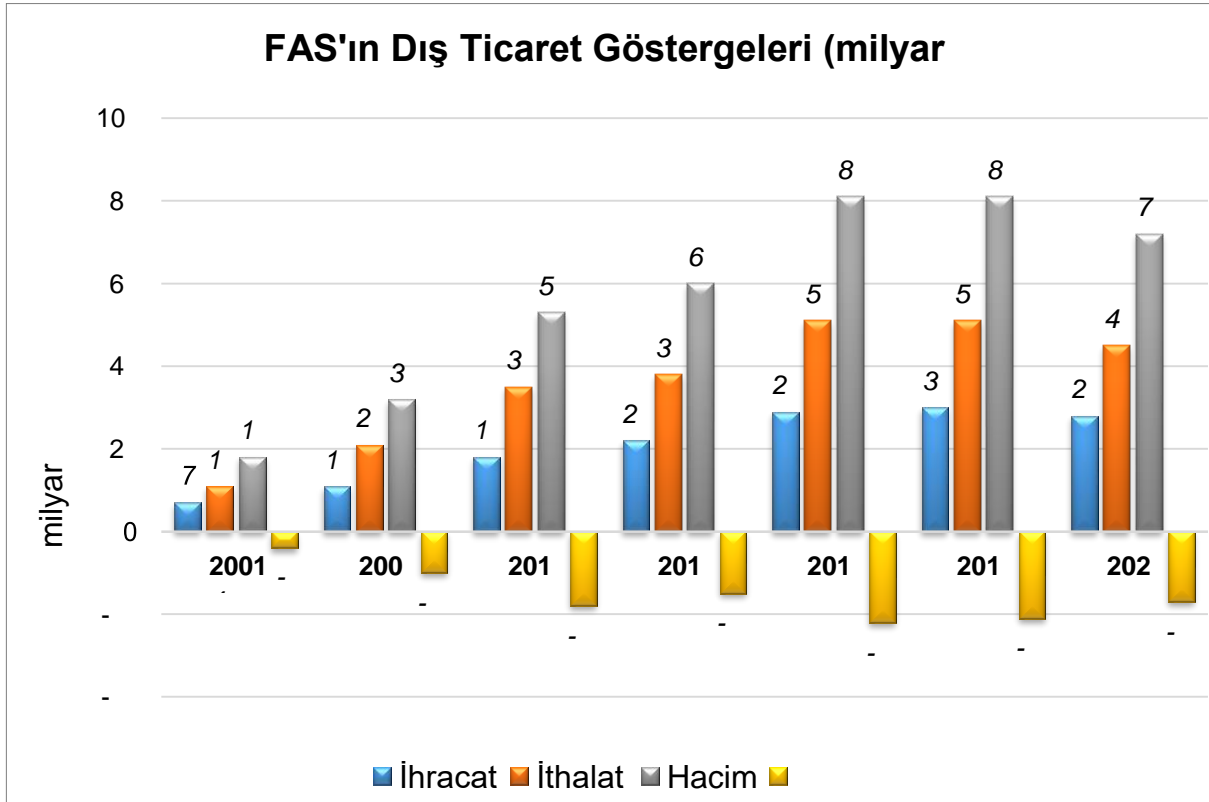
Genel Durum

Fas'ın 2020 yılında dış ticaret hacmi; 27,8 milyar doları (%6 azalan) ihracat ve 44,6 milyar doları (%12,7 azalan) ithalat olmak üzere 72,4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ülkenin ihraç ettiği başlıca ürünler; motorlu araçlar, kablolar, gübre, fosfor, hazır giyim, fosfat ve gıda ürünleridir olup, Fas'ın ithal ettiği başlıca ürünler ise; her türlü gıda ve içecek, petrol ve kömür, kimyasallar, plastik ürünler, makine ve donanımı, taşıt araçları, demir çelik ürünleri ile ilaçlardır.

Ülkenin başlıca ticaret ortakları, İspanya, Fransa, İtalya, ABD, Çin, Hindistan, Brezilya, Almanya ve Türkiye'dir.

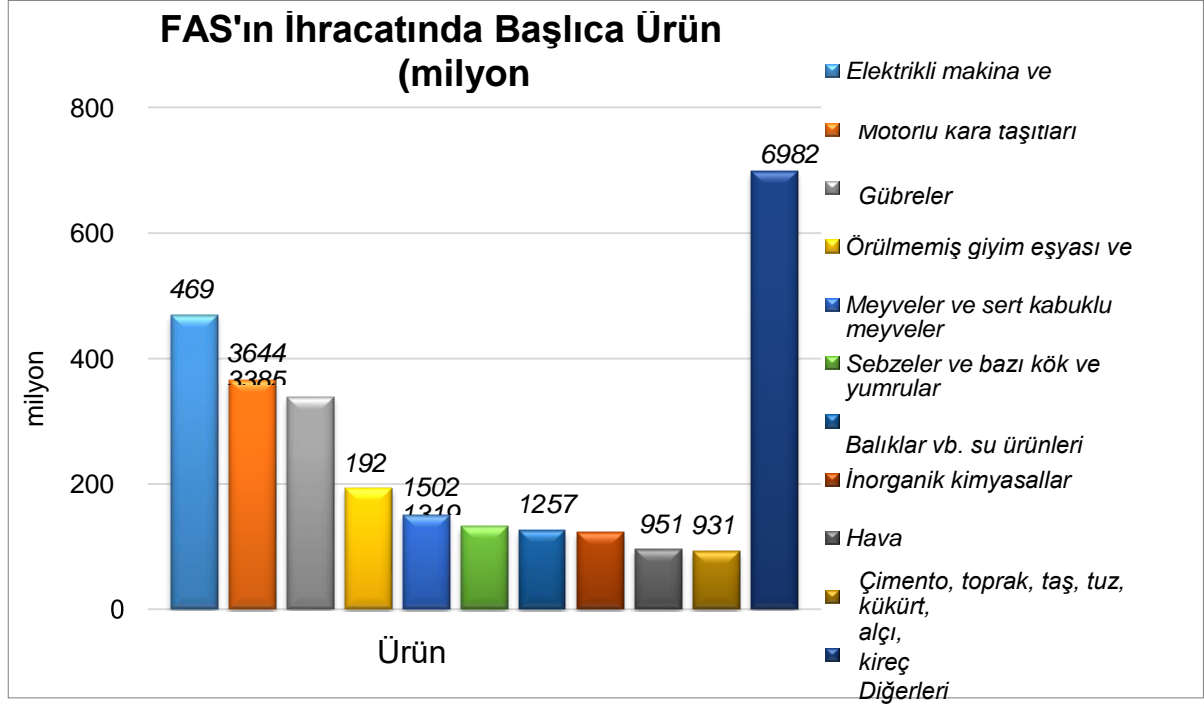
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap- www.trademap.org

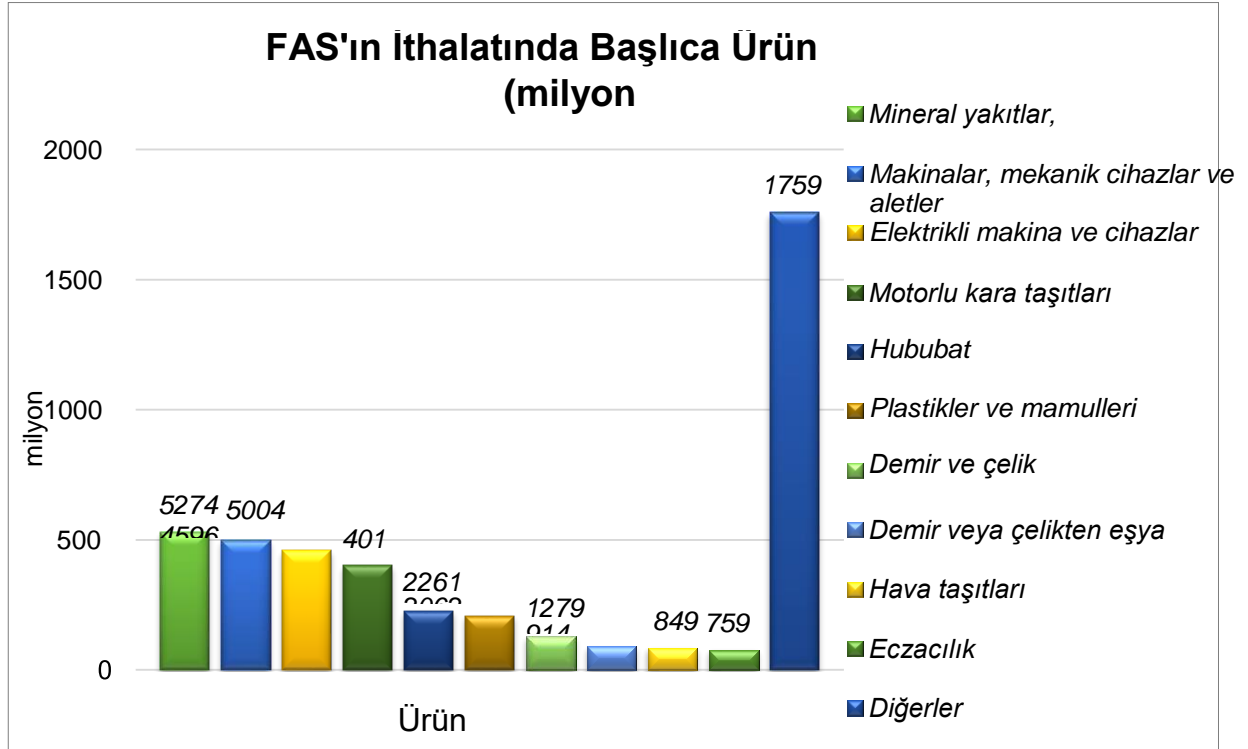

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret İhracat

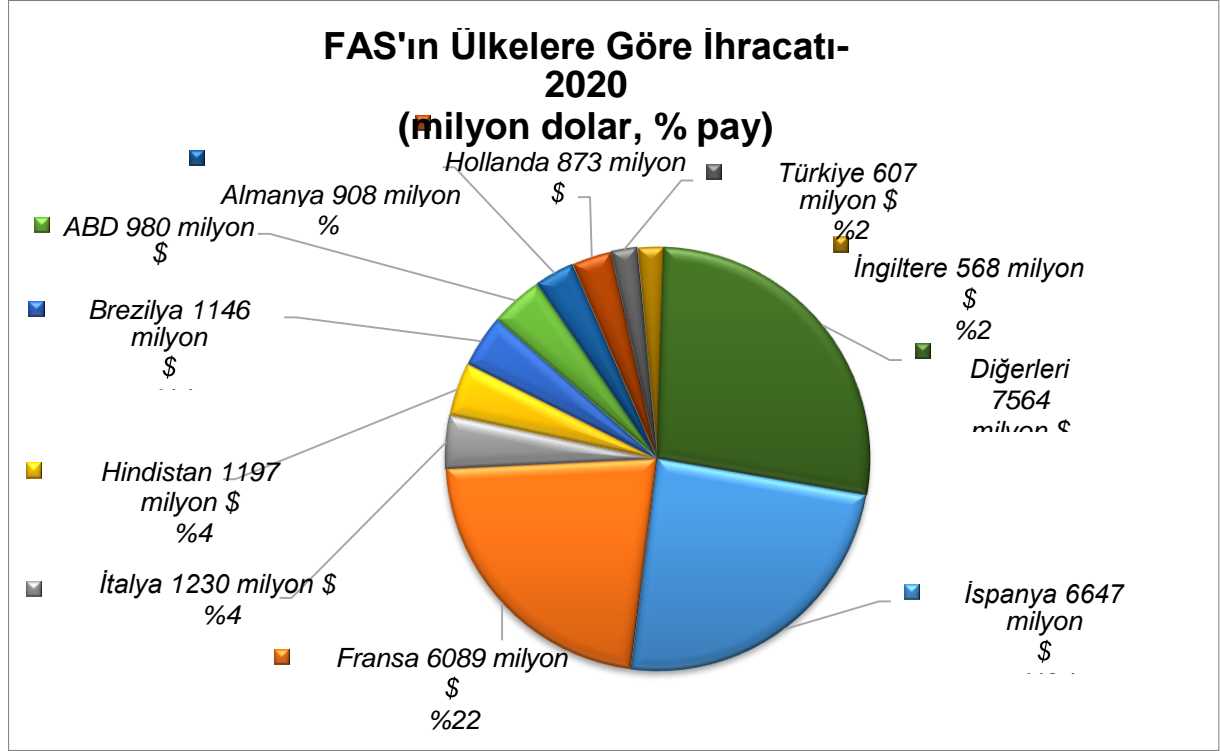
Kaynak: Trademap

İthalat

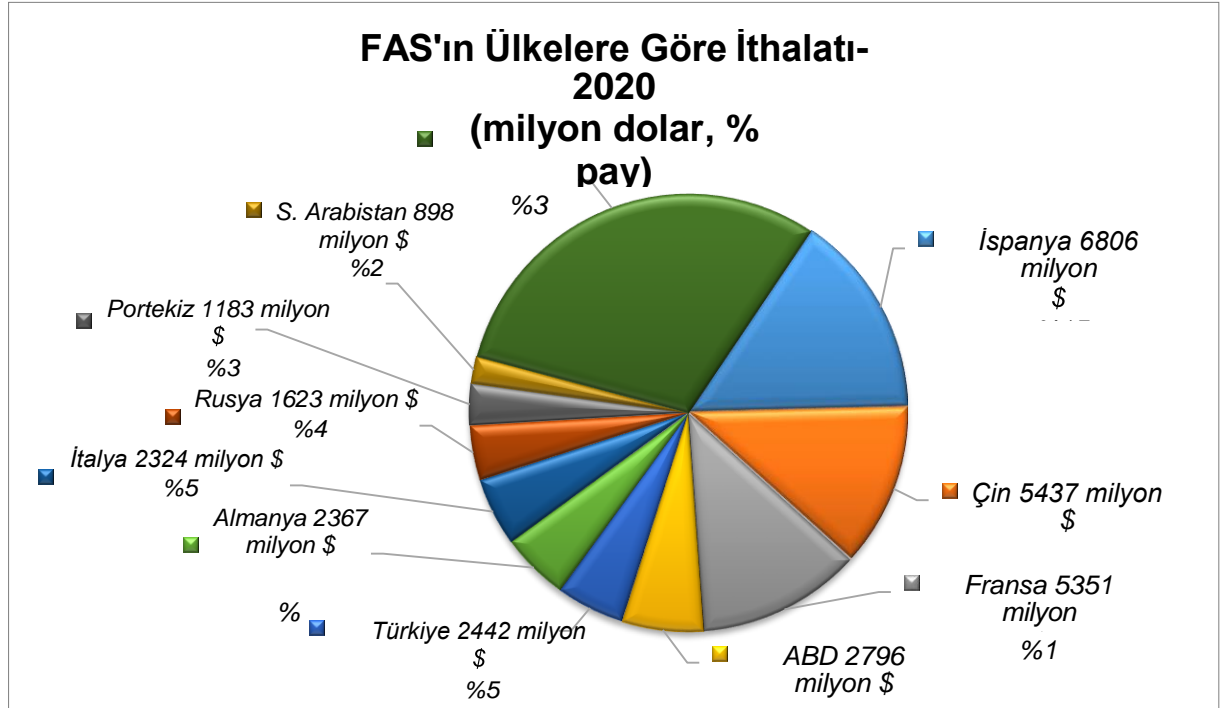
Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret İhracat

Kaynak:Trademap_

İthalat

Kaynak:Trademap

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Küresel durgunluğun azaldığı 2013-2015 yılları arasında Ülkeye yapılan doğrudan yabancı yatırımlarda yıllık olarak ortalama 3 milyar dolar giriş olduğu gözlemlenmektedir. 2020 UNCTAD Dünya Yatırım Raporuna göre Ülkeye 2019 yılında giren yabancı yatırımlarda %55 azalma görülmüştür. 2019 yılında 1,6 milyon dolar yabancı yatırımın geldiği Ülkede yabancı yatırım stoğu da 66 milyar dolara yükselmiştir.

En fazla yabancı yatırım çeken alanlar turizm, gayrimenkul, telekomünikasyon, ulaşım ve sanayi sektörleridir. Fransa en önemli yatırımcı ülke olup, diğer önemli yatırımcı ülkeler İspanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve İngiltere ve Almanya'dır.

Moroccon Investment and Development Agency (AMDIE), Sanayi Bakanlığı'na bağlı bir kurum olup, yatırım teşviklerinden sorumludur.

Yabancı Yatırım Mevzuatı

Yatırım sistemi liberal olup, pek çok sektör özel yatırıma açıktır. Yerel mevzuat karşısında yerli yabancı ayrımı yapılmamaktadır. Yatırımlarla ilgili olarak Fas makamlarınca son dönemde klasik hukuki uygulamalar çerçevesinde formalitelerin olabildiğince azaltıldığı bir sistem uygulamaya konulmuştur.

Fas'ta yatırım imkanlarına ilişkin olarak ayrıntılı bilgi alabilmek için (<http://www.invest.gov.ma/>) web sayfası ziyaret edilebilir.

Serbest Bölgeler

Fas'ta birkaç serbest bölge bulunmaktadır. En önemlileri aşağıda listelenmektedir:

- Export Processing Zone of Tangier
- Free Zones at Tanger Med Ksar el Majaz Melloussa 1 and 2
- Free Zone in Dakhla and Laayoune
- Free Storage Zone of hydrocarbons: Kibdana and Nador
- Export Processing Zone in Kenitra
- Casablanca Finance City
- Tangier Automotive City

Söz konusu serbest bölgelerde temelde vergi avantajları, yabancı para ile işlem kolaylığı, sosyal güvenlik ödemelerinde indirimler gibi önemli muafiyetler sağlanmaktadır. Her serbest bölgede sektörel odaklanma ve vergi muafiyetleri değişebilmektedir. Bu bölgelerde faaliyette bulunabilmek için belli kriterler uygulanabilmektedir (Örn: Cironun % 85 inin ihracat kaynaklı olması gibi).

Detaylı bilgi için Fas Sanayi, Yatırım, Ticaret ve Sayısal Ekonomi Bakanlığının internet sitesinin yanısıra serbest bölgelerin önemli bir kısmını işleten kamu şirketi olan MEDZ Groupe CDG'nin internet sitesinden bilgi alabilmek mümkündür:

<http://www.zonesindustrielles.ma/?search&lang=fr> <http://www.mcinet.gov.ma/>,
<https://www.medz.ma/index.php/en/>

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

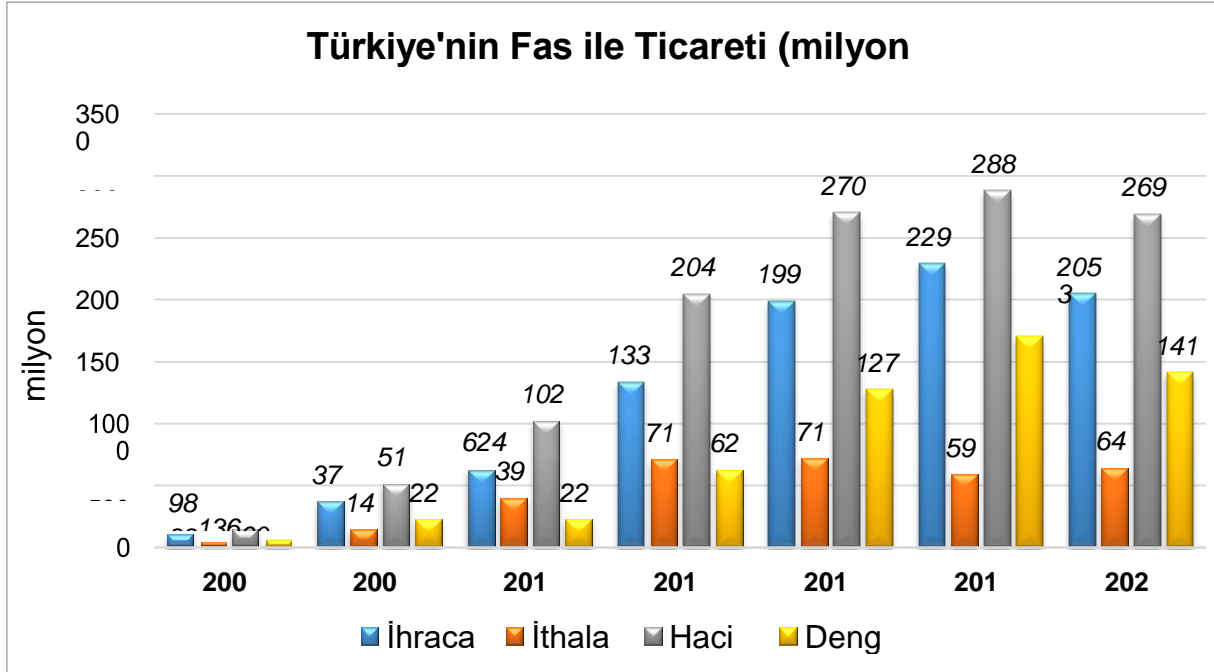
2020 yılında Türkiye'nin Fas'la dış ticaret hacmi; 2,1 milyar doları ihracat, 641 milyon doları ithalatı olmak üzere 2,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılına ait Fas dış ticaret rakamlarına göre ise Ülkemiz Fas'ın ithalatında 5. sırada yer almaktadır.

Fas'ın dış ticaretinde İspanya ve Fransa komşu ülkeler olmalarının yanı sıra tarihsel olarak güçlü ilişkilere sahiptir. Bu durum ithal ürünlere yönelik kalite algısı üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Ancak, Ülkemiz ürünleri de bu ülkelerin ürünleri ile aynı kategoride hatta birçok sektörde daha üst seviyede değerlendirilmekte, fiyat avantajı ile de daha çok tercih edilir hale gelmektedir. Türk malları özellikle, orta ve orta üst gelir grubu tarafından ilk tercih edilen ürünler olarak yerini almaktadır.

Ülkemizin öne çıktığı sektörlerde rakip olarak Avrupa ülkeleri ve bunların içerisinde İspanya ve Fransa öne çıkarken Almanya, İtalya ve Portekiz'de diğer rakiplerimiz olarak gösterilebilir. Bunun dışında Çin ve ABD Avrupa dışında rakip ülkelerimiz konumundadır. Bu ülkelerle rekabette otomotiv ve yedek parçaları, tekstil, hazır giyim ve ev tekstili, makine ve aksamaları, plastik ürünler, buzdolabı, soğutucular, elektrikli alet ve cihazlar, temizlik ve hijyen, kağıt ve kağıt ürünleri, mobilya ve ahşap ürünleri, medikal ve kozmetik, inşaat ve yapı malzemeleri sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğümüzün olabileceği düşünülmektedir.

7 Nisan 2004 tarihinde iki ülke Başbakanları tarafından Ankara'da imzalanmış olan Türkiye-Fas Serbest Ticaret Anlaşması'nın onaylandığına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı, 28 Aralık 2004 tarih ve 25684 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Anlaşma, 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

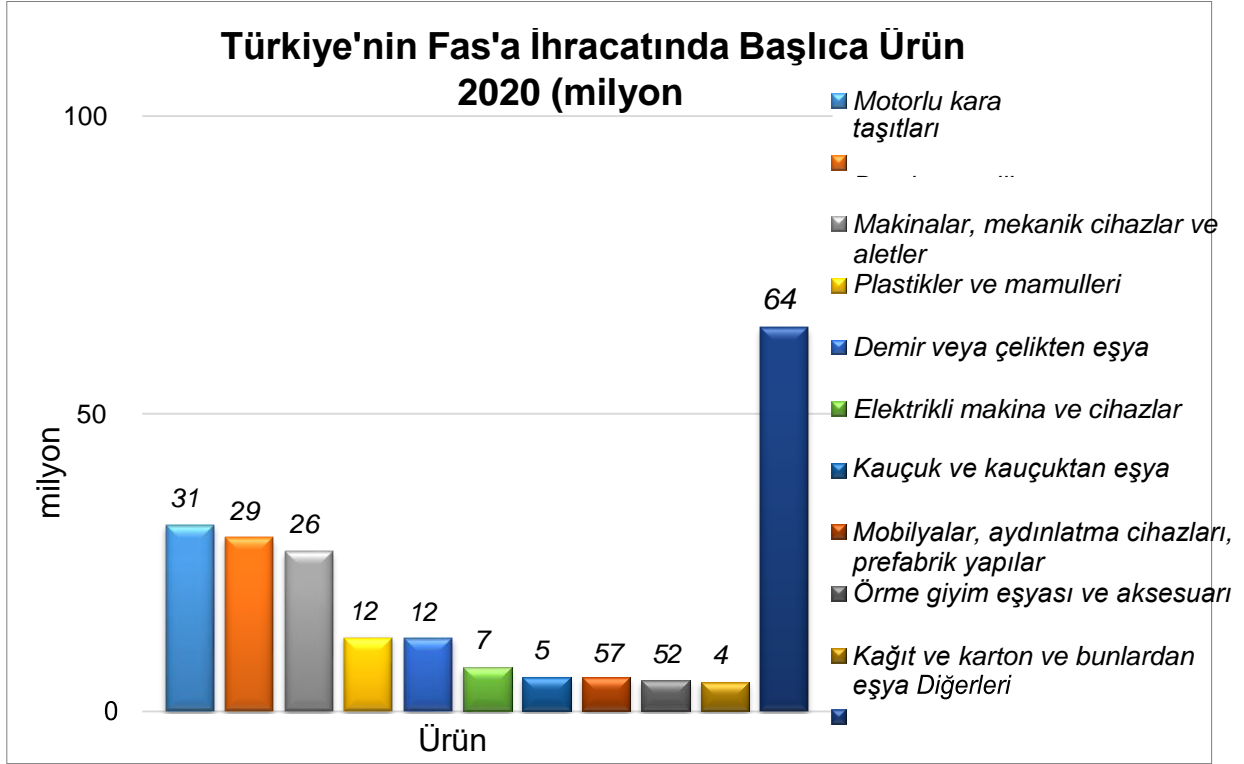
Türkiye-Fas Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK

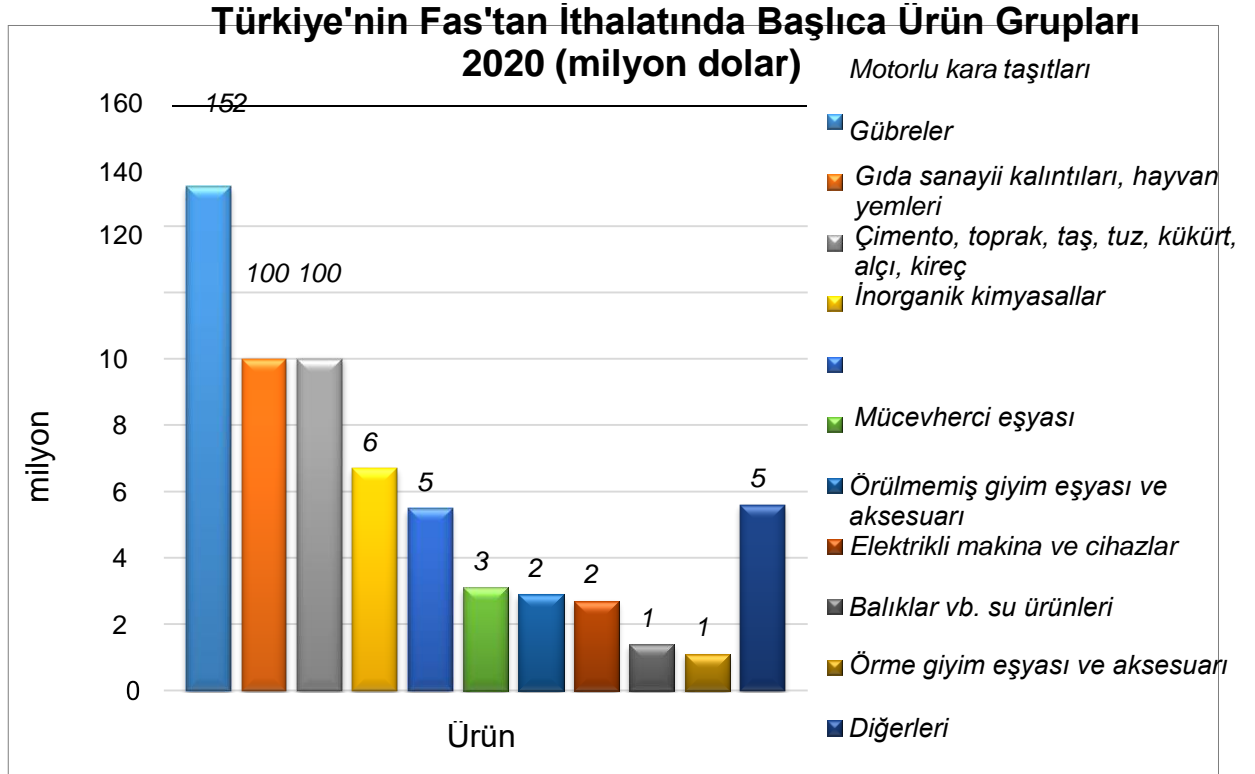

Türkiye'nin Fas'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Fas'tan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

Yatırım İlişkileri

Türkiye'nin 2020 yılında yurtdışına gerçekleştirdiği 43 milyar dolar değerindeki toplam yurtdışı doğrudan stok yatırımda Fas, 94 milyon dolar ile 41. sıradadır (TCMB).

Fuar Katılımları:

T.C. Ticaret Bakanlığı Tarafından 2021 Yılı Destek Kapsamına Alınan Yurt Dışı Fuarlar (Milli/Bireysel): <https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar/2021-yili-destek-kapsamina-alinan-yurt-disi-fuarlar>

EKLER:

EK-1: Fas'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİ P	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pa y (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		29 317 739	29 592 492	27 704 922	100,0	-6,0
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	2 812 892	2 546 847	3 105 279	11,2	21,9
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	3 302 399	3 549 374	3 042 345	11,0	-13,6
8703	Otomobiller	3 573 075	3 442 217	2 974 891	10,8	-12,9
2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	1 477 112	1 413 013	1 200 014	4,3	-14,9
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	1 210 473	1 176 377	866 087	3,1	-26,0
8803	88.01 ve 88.02 Pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	793 143	987 517	837 102	3,0	-15,5
0307	Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)	835 414	744 916	775 818	2,8	4,3
2510	Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	884 162	760 462	773 549	2,8	1,8
1604	Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülasa ve suları	745 686	736 792	767 814	2,8	4,6
0702	Domates (taze/soğutulmuş)	684 872	784 486	767 038	2,8	-1,8
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	174 632	327 525	580 651	2,1	79,2

SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI
SİLİFKE CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb.)	590 257	554 412	529 983	1,9	-4,1
0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	445 097	509 172	524 330	1,9	3,6
0810	Diğer meyveler (taze)	349 018	504 275	508 835	1,8	0,0
8541	Diyodlar, transistörler vb. yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	472 219	454 380	299 335	1,1	-34,0

Kaynak: Trademap

EK-2: Fas'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİ P	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pa y (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		51 253 928	51 067 504	44 518 195	100,0	-12,7
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	5 771 638	5 345 362	3 071 874	6,9	-42,4
8703	Otomobiller	2 383 655	2 193 826	1 427 170	3,2	-34,6
1001	Buğday ve mahlut	972 197	960 377	1 423 722	3,2	46,8
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1 662 272	1 462 003	1 270 233	2,8	-13,1
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	1 158 061	1 184 720	1 059 193	2,4	-10,1
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	1 302 957	1 289 134	959 824	2,2	-25,1
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	741 514	854 610	958 805	2,2	12,3
8803	88.01 ve 88.02 Pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	821 152	849 693	775 809	1,7	-8,4
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	744 324	807 518	638 995	1,4	-21,3

SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI
SİLİFKE CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

8707	Karayolunda kullanılan motorlu taşıtlar için karoseriler (şoför mahalleri dahil)	729 601	775 325	600 912	1,4	-21,7
1005	Mısır	495 087	544 504	567 973	1,3	4,2
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb.)	617 377	613 997	547 549	1,2	-10,4
8479	Kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makineler ve mekanik cihazlar	496 942	600 548	531 224	1,2	-11,2
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	855 594	719 684	515 451	1,2	-28,4
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	423 012	450 356	494 857	1,1	9,5

Kaynak: Trademap

EK-3: Fas'ın Ülkelere Göre İhracatı (1 000 dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		29 317 739	29 592 492	27 704 922	100,0	- 6,0
1.	İspanya	6 919 648	7 134 920	6 612 483	23,9	-6,8
2.	Fransa	6 381 202	6 468 842	6 056 044	21,9	-5,9
3.	İtalya	1 254 112	1 367 341	1 220 802	4,4	- 10,0
4.	Hindistan	1 101 799	855 400	1 191 209	4,3	39,9
5.	Brezilya	767 557	898 549	1 142 986	4,1	27,6
6.	ABD	1 379 120	1 163 737	987 648	3,5	-15,8
7.	Almanya	927 953	937 456	903 643	3,3	-3,1
8.	Hollanda	658 911	785 993	873 941	3,1	11,0
9.	Türkiye	590 260	652 737	602 117	2,2	- 7,0
10.	İngiltere	830 129	727 720	566 658	2	- 22,0
11.	Belçika	473 989	467 849	399 657	1,4	-14,7
12.	Portekiz	450 028	444 723	368 828	1,3	-16,7
13.	Pakistan	348 410	369 521	315 558	1,1	-14,9
14.	Çin	270 098	283 450	263 922	0,9	-7,1
15.	Fildişi Sahili	194 998	181 825	261 334	0,9	37,7

Kaynak: Trademap, Fas verileri

EK-4: Fas'ın Ülkelere Göre İthalatı (1 000 dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%) (2020)	Değişim (%) (2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		51 253 928	51 067 504	44 518 195	100,0	-12,7
1.	İspanya	8 106 186	7 948 025	6 783 381	15,3	-14,4
2.	Çin	5 037 380	5 181 673	5 428 752	12,2	4,9
3.	Fransa	6 091 606	6 236 671	5 340 188	12,0	-14,2
4.	ABD	4 075 179	3 776 676	2 803 125	6,3	- 26,0
5.	Türkiye	2 293 732	2 665 874	2 433 128	5,5	-8,4
6.	Almanya	2 496 760	2 523 536	2 358 272	5,3	-6,2
7.	İtalya	2 864 890	2 740 885	2 310 285	5,2	-15,2
8.	Rusya	1 762 171	1 364 664	1 624 670	3,6	18,9
9.	Portekiz	1 326 299	1 410 372	1 173 490	2,7	-16,1
10.	S. Arabistan	1 174 137	1 224 083	897 956	2,0	-26,7
11.	Brezilya	618 826	576 964	768 729	1,7	33,6
12.	Belçika	811 377	772 784	729 717	1,6	-4,9
13.	Hindistan	702 883	1 159 033	675 969	1,5	-41,7
14.	Hollanda	931 068	804 060	663 664	1,5	-17,3
15.	Arjantin	408 362	738 750	609 575	1,4	-18,1

Kaynak: Trademap, Fas verileri

EK-5: Türkiye'nin Fas'a İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİ P	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pa y (%) (2020)	Değişim (%) (2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		1 989 587	2 346 785	2 057 266	100,0	-12,3
8703	Otomobiller	189 831	182 281	131 694	6,4	-27,8
7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	49 910	120 381	127 850	6,2	6,2
8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	130 880	110 357	79 133	3,8	-28,3
8702	10 veya daha fazla kişi taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	22 080	56 828	75 277	3,7	32,5
7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	85 391	80 674	68 355	3,3	-15,4
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	46 762	46 223	47 110	2,3	1,9
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	44 740	46 544	46 682	2,3	0,3

SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI
SİLİFKE CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğ�er soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	49 795	46 293	42 661	2,1	-7,8
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	73 265	86 937	39 928	1,9	-54,1
7305	Demir veya çelikten diğ�er ince ve kalın borular (dikişli, perçinli) (kesitleri daire şeklinde, dış çapı > 406,4 mm)	7 731	29 725	34 842	1,7	17,2
7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	17 836	42 495	30 326	1,5	-28,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	9 018	68 821	28 255	1,4	-58,9
5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibariyle % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr, ı geçenler)	33 071	34 223	27 768	1,3	-18,9
9403	Diğ�er mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	20 789	22 725	26 196	1,3	15,3
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)	37 723	58 042	25 861	1,3	-55,4

Kaynak: Trademap, TR verileri

Ek-6: Türkiye'nin Fas'tan İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİ P	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pa y (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
	TOPLAM İTHALAT (Diğ�erleriyle)	715 715	713 306	642 097	100,0	-10,0
8703	Otomobiller	208 077	64 643	127 356	19,8	97,0
2301	Et, sakatat, deniz hayvanı vs. (yemeye uygun olmayan) unu, pelleti, kıkırdakları (donyağı tortusu)	77 684	115 923	99 621	15,5	-14,1
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	46 125	137 033	94 324	14,7	-31,2
2510	Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	73 246	64 646	66 426	10,3	2,8

SİLİFKE TİCARET VE SANAYİ ODASI
SİLİFKE CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	120 409	111 864	54 412	8,5	-51,4
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	21 891	45 979	27 740	4,3	-39,7
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	5 199	18 793	22 878	3,6	21,7
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	7 604	9 070	21 629	3,4	138,5
0303	Balıklar (dondurulmuş)	14 141	12 749	13 703	2,1	7,5
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb. (yüzme kıyafetleri hariç)	19 465	20 828	12 922	2,0	-38,0
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	3 830	4 970	8 359	1,3	68,2
8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	95	5 285	5 550	0,9	5,0
3103	Fosfatlı mineral veya kimyasal gübreler	0	0	5 411	0,8	100,0
3926	Plastikten diğer eşya	406	2 024	4 897	0,8	141,9
6202	Kadın ve kız çocuk için manto, kaban, kolsuz ceket, pelerin, anoraklar (kayak ceketleri dahil), rüzgarlıklar vb. eşya	6 195	5 932	4 251	0,7	-28,3

Kaynak: Trademap, TR verileri